

ЛІТЕРАТУРА:

- 1 Дизайн. Иллюстрированный словарь-справочник / Г. Б. Минервин, В. Т. Шимко, А. В. Ефимов и др.: Под общей редакцией Г. Б. Минервина и В. Т. Шимко. – М.: «Архитектура-С», 2004. – 288 с.
- 2 Бархин Б.Г. Методика архитектурного проектирования в системе архитектурного образования: Учеб. пособие для вузов. – М.: Стройиздат, 1969. – 223 с.
- 3 Шимко В. Т. Основы дизайна и средовое проектирование: Учеб. пособие. – М.: Изд-во «Архитектура-С», 2005. – 160с.
- 4 Ефимов А.В. Дизайн архитектурной среды: Учеб. для вузов / Г.Б. Минервин, А.В. Ефимов, Н.И. Щепетков, А.А. Гаврилина, Н.К. Кудряшев – М.: Архитектура-С, 2005 – 504 с.
- 5 Шимко В. Т., Гаврилина А.А. Типологические основы художественного проектирования архитектурной среды: Учеб. пособие. – М.: Издательство «Архитектура-С», 2004. – 104 с.
- 6 Уэллс У., Мориарти С., Бернетт Дж. Реклама: принципы и практика. 7-е изд./ Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2008. – 736 с.
- 7 Энгель Х. Несущие системы / Хайно Энгель; предисл. Ральфа Рапсона; пер. с нем. Л. А. Андреевой. – М.: АСТ: Астрель, 2007. – 344 с.

УДК 72.01

Хороша О. І.

Вінницький національний технічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЧОРНОМИНСЬКОГО ПАЛАЦУ ХІХ СТОЛІТТЯ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ

Вступ. Архітектурна спадщина Східного Поділля, до якого відноситься Вінницька область, є досить багатоманітною. Близько 160 пам'яток архітектури, різноманітних за стилем та періодом забудови палацово-паркових комплексів та панських маєтків, знаходиться на території Вінниччини. Однією з причин незадовільного стану збереження споруд палацової архітектури Східного Поділля кінця XVIII – початку XX ст. є їх недостатнє вивчення, документування та фінансування. Тому проблема дослідження та відтворення таких пам'яток сьогодні є надзвичайно важливою та актуальною, адже не всім палацам вдалося зберегти свою тодішню велич та початковий стан. Деякі з них мають лише письмову згадку, деякі є просто руїни, а деякі існують та потребують гідного догляду, і кожен змарнований рік додає спорудам все нових тріщин та відшарувань.

Палац ХІХ століття у селі Чорномин Північного району Вінницької області є пам'яткою архітектури національного значення та таким, що зберігся до наших часів, але знаходиться в незадовільному

стані. А свого часу палац був справжнім осередком культури, де проживали яскраві представники еліти, де творили поети та художники, де зберігалися численні твори мистецтва світового рівня, де була багата бібліотека з рідкісними книгами, унікальні цінні колекції картин, посуду та декоративних предметів [5]. До зазначеного питання у своїх роботах та публікаціях зверталися також такі наукові діячі, як Aftanazy Roman [3], Тиманович Є. В. [1], Томілович Л. [4], Jaroszewski T.S [6]. Проте і сьогодні проблема збереження пам'яток архітектури потребує ще більш детального вивчення і дослідження.

Мета і завдання. Метою статті є дослідження пам'ятки архітектури – палацу в селі Чорномин Північного району Вінницької області. Об'єктом дослідження є існуючий, частково втрачений палац Чорноминського ХІХ століття на Вінниччині.

Основними завданнями дослідження є розгляд історичних аспектів створення будівлі, визначення її архітектурно-планувальних, об'ємно-просторових особливостей та специфіку подальшого збереження.

Результати дослідження. Село Чорномин розташоване в Піщанському районі Вінницької області, неподалік кордону з Одещиною. Раніше мало назву Розбійня та входила у величезний маєток, що належав спочатку Конецпольським, потім Любомирським та Потоцьким. Після першого поділу Польщі частина маєтків села відійшла генерал-губернатору Волині та Поділля Тимофію Івановичу Тутольмину (1739-1809) [10]. Наприкінці XVIII століття, тоді ще Розбійню, відкупив у нього розпорядник маєтків відомої усім Софії Потоцької Миколай Чарномський, який одружився з багатою спадкоємицею Кларою Ярошинською. А Розбійню перейменував у Чорномин, на власну честь.

Пізніше маєток дістався його сину, Миколаю Генрику Чарномському, одруженому з графінею Шембек. Миколай Генрік дуже сильно підняв значимість Чорномина, поставивши тут завод з виготовлення цукру-рафінаду. Площа землі, яка належала Чарномським, складала майже 4000 га [10]. Потім власницею маєтку стала його дочка Марія, дружина графа Станіслава Водзіцького. А далі, де поділись пани нікому достеменно не відомо [7].

Миколай Чарномський зводить у 1820 році свій маєток та розкішний палац у стилі зрілого класицизму. Такому стилю притаманна стриманість та суворість, ордер є головним принципом побудови, важливими елементами є трикутні фронти, портики та в композиції цілого переважає симетрія. Місцем для палацу Чарномський обрав найвищий в околиці пагорб, який з одного боку спускався до села, з іншого переходив у плоскогір'я (рис.1). Зі слів Марії Водзіцької відомо, що архітектором палацу був талановитий італієць Боффо, автор відомих Потьом-кінських одеських сходів [2].

До маєтку Чарномського входили палац (20-і роки XIX ст.), господарська забудова та капличка (2-а половина XIX ст.). Палац знаходився в центрі композиції.

Парк був оточений кам'яною стіною, рештки якої зберігалися до 40-х років XX століття. У другій половині XIX ст. палац

був добудований, зведені муровані господарські будівлі (кухня, водокачка) та сторожка, що збереглася [1].

Рис. 1. Малюнок Наполеона Орди, 1871 рік. Вид на палац з боку під'їзду

На протилежній стороні балки, біля цвинтаря, напроти осі палацу споруджена білокам'яна капличка, яка також збереглася. Таким чином сформувалась ідеальна композиція, яка за своїм розмахом та архітектурним масштабом простору була чи не єдиною в садибному будівництві України [5].

Палац стояв посеред велетенського ландшафтного парку, який переходив у ліс: дуби, ясени, явори, липи. Газони були обсажені трояндами. Поміж квітів розміщувались мармурові скульптури. Влітку перед палацом виносили з оранжереї цитрусові дерева та інші екзоти. Біля резиденції та господарських приміщень стояла стара возовня, де зберігалась чимала колекція карет, бричок та возів, так як Миколай Чарномський був відомим колекціонером карет [10].

Палац був збудований в стилі зрілого класицизму. Він з самого початку був двоповерховий, симетричний, з цокольним поверхом на косогорі та з підвалом [1].

Головний фасад повернутий на південь, з шестиколонним портиком великого іонічного ордеру з трикутним фронтоном, де в тимпані розташовувався родовий герб (рис. 2, а).

а)

б)

Рис. 2. З книги А. Урбанського «Podzwonne na zgliszczach Litwy i Rusi» (1928)
а) Південний фасад. б) Північний фасад

Більш монументальним був північний фасад, а саме за перепаду висот. Тут влаштовано напівкруглий ризаліт з ротондою того ж ордеру (рис. 2, б). Фасад має горизонтальну композицію (підсилену карнизом повного профілю з модульйонами та фризом) та міжповерховою тягою [1]. Вікна першого поверху мають вертикальні пропорції з трикутними сандриками на кронштейнах. Вікна другого поверху наближені пропорціями до квадрату. В міжвіконному просторі ротонди – гірлянди з маскаронами.

Чорноминський палац здавна нарекли «Білим Домом», завдяки північному фасаду, що нагадує знамениту резиденцію американських президентів (рис.3,4). Звичайно відмінності є: півкруглий ризаліт американського палацу має шість колон, а чорноминського – вісім; вікон, по обидва боки від ризаліта, у першій будівлі відповідно – по чотири, а у другій – по три. У чорноминського палацу також немає балюстради вздовж даху.

Рис. 3. Білий Дім, США.

Рис.4. Палац у селі Чорномин

При всій зовнішній схожості двох видатних споруд сьогодні і досі немає жодного доказу, що Боффо надихався саме Білим Домом.

Як вже згадувалось вище, палац був добудований, а саме до західної сторони був прибудований флігель, з'єднаний з будинком скляною галереєю, для чого була розібрана портик-тераса [1]. Також будівля була повністю відремонтована.

Палац був та є нині темно-жовтого кольору, усі пластичні декорації (гірлянди, маскарони, ліпнини) підкреслені білим кольором [3].

Планування першого поверху анфіладне, другого – коридорне.

Центральну частину споруди займала велика бальна зала сірого кольору, у ній був білий мармуровий камін. Об'єм зали перебитий колонадою з двох спарених колон коринфського ордеру та об'єднані в рівні антаблементу аркою. В склепінні напівротондного виступу знаходились живописні розписи, що в даний час заштукатурені (рис. 5). На плафоні збереглась тонкої роботи розетка, оточена вінком з дубового листа [5]. Бібліотека була повністю заставлена шафами - кілька тисяч томів переважно на французькій мові (Рис. 6). Як і у всіх інших кімнатах, в бібліотеці був різнокольоровий паркет з різних порід дерева.

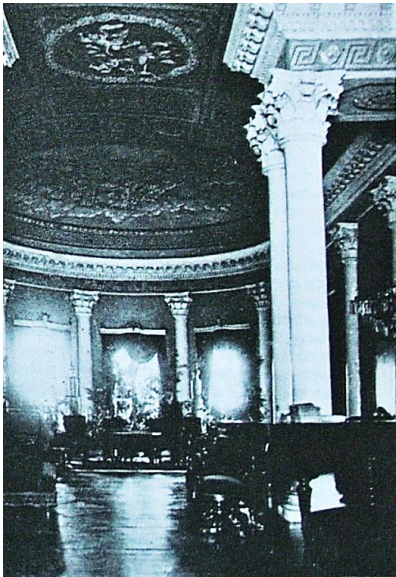

Рис. 5. Бальна зала [3]

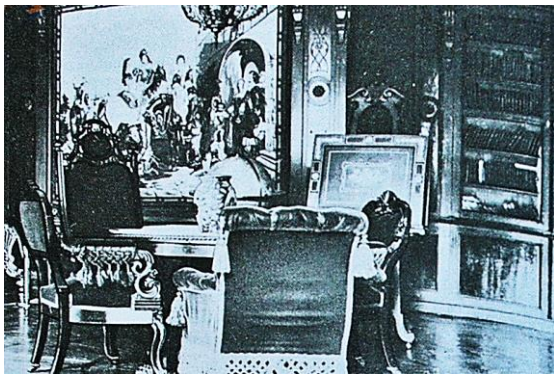

Рис. 6. Бібліотека [3].

В період окупації паркет демонтовано та вивезено до Німеччини. У східному краю палацу знаходиться парадний вестибюль, що перпендикулярно примикає до зали. Центральна вісь його підкреслена колонним рядом тосканського ордеру, та вхід до зали збитий з осі [1]. Підлога виконана з мармуру білого та сірого кольорів.

Перекриття поверхів – плоске. Під залом глибокий підвал – 8 метрів. Там був до 1967 року калорифер. Палац мав каналізацію та водогін.

Автор нарисів «Чорномин – палац з 20-доларової банкноти», дослідник історії унікального палацу, польський професор Тадеуш-Стефан Ярошевський, пише про палац: «Це був дійсно невимовно гарний палац, живе втілення гармонії і краси, наповнений дорогими картинами, розкішними меблями і м'якими килимами, колонами і ліпленням, кришталем і порцеляною, кроками господарів і їхніх гостей,

музикою оркестру, іржанням коней і шумом коліс екіпажів біля під'їзду...» [6]. Т.С. Ярошевський, ставши професором, відвідав разом із своїми студентами Україну, щоб побачити казковий палац. Польськими туристичними бюро він мав бути включений до «золотого кільця» як найвидатніша споруда Правобережної України. Проте, коли Ярошевський приїхав-таки в Чорномин, він побачив занедбаний палац, який потребує реставрації, розбиті дороги, які потребують ремонту. Поляки визнали Чорноминський палац таким, що не відповідає вимогам туризму [8].

Після Першої Світової війни палац почав занепадати. За радянських часів був у маєтку притулок, а останні майже вісімдесят років у ньому знаходиться та функціонує школа. Парк збережений частково.

Висновки.

У даній статті визначено та досліджено архітектурно-планувальні особливості палацу в селі Чорномин на Вінниччині, що має велике значення для його збереження та в майбутньому повноцінного відновлення.

Палац в селі Чорномин – пам'ятка архітектури національного значення, є яскравим представником панських маєтків, збудованих на Східному Поділлі в стилі пізнього класицизму.

Збереження та відновлення палацу в селі Чорномин дасть змогу повернути йому історичну цінність та велич з метою запрошення українських та іноземних туристів до колоритної місцевості Східного Поділля. Це сприятиме економічному розвитку малих населених пунктів, що в подальшому створить передумови для суспільного руху збереження культурного надбання країни.

Палац потребує комплексних ремонтно-реставраційних робіт та заснування музею з відомостями про його історію, власників та усіх тих особистостей, які доклали зусиль для створення шедевральної пам'ятки архітектури у селі Чорномин на Вінниччині.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1 Тиманович Є. В., Архітектурний ансамбль у с. Чорномин Вінницької області. - УНКІ, (2-а), 1982, с. 262 – 263.
- 2 Урбанський А. Podzwonne na zgliszczach Litwy i Rusi (1928).
- 3 Aftanazy Roman. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej / Roman Aftanazy. T. 10. Województwo braclawskie. Wyd. 2 przejrzone i uzupełnione. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. – Wrocław, Warszawa: 1996. – S. 210 – 215.
- 4 Томілович Л. Садиба у с. Чорномин (Піщанський район, с. Чорномин). В Кн.: Історичні садиби Вінницької області [Текст]: [каталог] / Л. Томілович; Держ. служба з питань нац. культ. спадщини, НДІ пам'яткоохорон. дослідж. – К.; Чернігів: Деснянська правда, 2011. – 207с.
- 5 Козинюк Н.В. Архітектура панського палацу в селі Чорномин Піщанського району / Козинюк Н.В., Смоляк В. В., Білоус М. Ю.// Сучасні технології, матеріали та конструкції в будівництві.– 23.03.2013 - с. 130-134
- 6 Jaroszewski T.S. Czarnomin – palace z dwudziestodolarowego banknote. – Rocznik historii sztuki, 1988, t. 17, s. 403-410
- 7 Соколова М. «Білий Дім» у Чорномині. [Електронний ресурс]: Соколова. М. «День»: - №206, 2003, - Режим доступу: <http://day.kyiv.ua>.
- 8 Володимир Брендуляк. Школа з 20-ти доларової банкноти. Будівля повністю повторює архітектуру Білого Дому у Вашингтоні / Володимир Брендуляк // Рідне село. – 28 травня 2014. – 5с.
- 9 Пустиннікова І. Вінниччина. Чорномин. [Електронний ресурс]: І. Пустиннікова / «Замки та храми України». - Режим доступу: <http://www.castles.com.ua /czarnomin.html>.

УДК 502/504

Катріченко К.О., Кривуц С.В.

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Скороходова А.В.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ АКРИЛОВОГО СКЛА В РІШЕННІ ДИЗАЙНУ СЕРЕДОВИЩА

Постановка проблеми. Серед багатьох сучасних матеріалів – акрилове скло займає одне з провідних місць в рішенні дизайну середовища. Удосконалення технологічних процесів виробництва сучасних матеріалів в значній мірі розширює їх можливості: технічні, експлуатаційні, естетичні і, крім цього, декоративні. Зарубіжний та вітчизняний досвід показує, що, позитивні результати в області технологічних перетворень якісних характеристик акрилових матеріалів, в кінцевому рахунку, сприяють поліпшенню їх експлуатаційних можливостей та підвищенню їх декоративно-естетичних якостей. Межі застосування акрилового скла та засоби його використання постійно розширюються. Крім того, удосконалення характеристик акрилового скла призводить до виникнення не тільки великого асортименту

спеціалізованого обладнання, меблів, а й надзвичайно виразних декоративних робіт. Застосування акрилового скла в сучасному дизайні інтер'єрів громадського та житлового призначення дозволяє істотно розширити творчі можливості дизайнерів і здійснити, таким чином, нестандартні ідеї щодо його впровадження.

Мета статті. Проаналізувати зарубіжний і вітчизняний досвід використання різних видів акрилового скла в дизайні середовища, визначити сучасні тенденції формування предметно-просторового дизайну з використанням його різновидів.

Теоретична база дослідження включає вивчення наукових робіт: з виявлення технічних, експлуатаційних характеристик акрилового скла: Галімова Е.Р. [2], Гулояна Ю.А. [5], Сукманова А.А. [9], Чи-